

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 8.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.8.18>

УДК 911.3.477

І. П. Динник,

*к. держ. упр., доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний торговельно-економічний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2474-7371>

Ю. М. Щур,

магістрантка 1 курсу спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Державний торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-8587-9890>

SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

І. Дундук,

PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Administration, State University of Trade and Economics

Y. Shchur,

*1st year master student majoring in Public Management and Administration,
State University of Trade and Economics*

SMART SPECIALIZATION AS A TOOL FOR STIMULATING THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S REGIONS IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW AND POST-WAR RECONSTRUCTION

У статті проаналізовано проблеми та виклики реалізації смарт-спеціалізації в Україні в умовах війни та повоєнного відновлення. Особливу увагу приділено питанням руйнування інфраструктури, втрати людського капіталу, фінансових обмежень, посилення міграції, нестачі інвестицій та зростання ризиків для бізнесу.

Окреслено необхідність адаптації механізмів впровадження смарт-спеціалізації з урахуванням безпекових та економічних умов. Запропоновано створення регіональних інноваційних хабів, цифровізацію управлінських процесів, розвиток міжнародного партнерства та залучення грантового фінансування. Підкреслено важливість підготовки фахівців з управління інноваціями, підприємництва та стратегічного планування.

Доведено, що ефективна реалізація смарт-спеціалізації сприятиме економічному відновленню, посиленню конкурентоспроможності, стимулюванню інноваційної активності та сталому розвитку регіонів України у післявоєнний період.

Наголошено на потребі цілісної державної політики у сфері інноваційного розвитку. Зазначено, що смарт-спеціалізація може стати дієвим інструментом для подолання наслідків війни.

The article analyzes the problems and challenges of implementing smart specialization in Ukraine in the context of war and post-war reconstruction. Particular attention is paid to the issues of infrastructure destruction, loss of human capital, financial constraints, increased migration, lack of investment, and increased business risks.

The author outlines the need to adapt the mechanisms for implementing smart specialization, taking into account security and economic conditions. The author proposes to create regional innovation hubs, digitalize management processes, develop international partnerships and attract grant funding. The importance of training specialists in innovation management, entrepreneurship and strategic planning is emphasized.

It is proved that the effective implementation of smart specialization will contribute to economic recovery, strengthening competitiveness, stimulating

innovation activity and sustainable development of the regions of Ukraine in the post-war period.

The author emphasizes the need for a comprehensive state policy in the field of innovation development. It is noted that smart specialization can be an effective tool for overcoming the consequences of war.

The article explores the potential of smart specialization as an effective tool for enhancing the socio-economic development of Ukrainian regions under martial law. It is emphasized that the war has led to large-scale losses of human capital, destruction of infrastructure, destabilization of market mechanisms and a decrease in the investment attractiveness of the regions. In such conditions, smart specialization can provide a strategic rethinking of regional policy focused on the use of unique resources, competencies and innovative potential of the territories. It is noted that in order to achieve sustainable growth, it is important to introduce adaptive approaches to the formation of regional strategies, taking into account security challenges, migration processes and changes in the economic structure. The author substantiates the expediency of creating innovation hubs, developing digital infrastructure, supporting knowledge-intensive industries, and expanding international cooperation. Particular attention is paid to the role of universities, business, local authorities and civil society in the implementation of smart specialization. The author emphasizes the need to attract grant and donor funding, improve the regulatory framework, and train specialists in innovation management. It is concluded that smart specialization in the conditions of war is not only a means of restoring regions, but also a tool for strengthening their competitiveness, innovation activity and long-term development in the post-war period.

Ключові слова: *смагт-спеціалізація, розвиток регіонів, війна, інновації, пріоритети, участь, повоєнне відновлення.*

Keywords: *smart specialization, regional development, war, innovation, priorities, participation, post-war reconstruction.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Війна в Україні значно вплинула на реалізацію багатьох проєктів, зокрема й смарт-спеціалізації, яка має на меті розвивати інноваційний потенціал країни й будувати партнерство для розвитку регіонів дозволяючи посилити власну конкурентоспроможність. Тож визначимо, що основними проблемами в сучасних умовах є зруйнована інфраструктура в регіонах, особливо в прифронтових територіях; ускладнена логістика; значна міграція кваліфікованих фахівців і молоді; фінансові обмеження; ризики пов'язані з безпекою та існування високих ризиків для інвесторів для залучення капіталу в регіональні проєкти. Такі виклики потребують системного перегляду завдань і механізмів реалізації смарт-спеціалізації з урахування умов воєнного часу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням смарт-спеціалізації займалися різні науковці та дослідники: А.А. Олешко, З.Я. Шацька й О.В.Ровнягін досліджували смарт-спеціалізацію в перспективі післявоєнному відновлення економіки України, вони зауважують що відновлення зруйнованої економіки можуть бути забезпечені активною політикою smart-спеціалізації регіонів [5]. А.С. Баш та І.Ю. Підоричева досліджували смарт-спеціалізацію промислових регіонів (особливо прифронтових) з точки зору організаційно-економічного супроводу, зауважуючи, що варто діяти вже й імплементувати смарт-спеціалізацію з урахуванням українських викликів [1]. О.М. Есманов, М.А. Линник та Ю.М. Штика також зосереджують увагу на реалізації економічного зростання українських регіонів на сучасному етапі, адже активізація інноваційної діяльності є одним з пріоритетних напрямків розвитку України [3].

Метою даної статті є аналіз та визначення завдань й механізмів реалізації напрямів смарт-спеціалізації з урахуванням війни та повоєнного відновлення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою впровадження смарт-спеціалізації є досягнення сталого розвитку з

досягненням 17 глобальних цілей людства, що є драйвером для подальшого зростання місцевих громад, виокремлюючи регіональні переваги й прискорюючи інноваційні трансформації країни [4]. Дійсно, реалізація смарт-спеціалізації в Україні сприятиме ефективності роботи державних органів й управлінських рішень. Визначимо, що стратегії розумної спеціалізації сприяють зростанню на основі знань у регіонах і країнах ЄС. Вони мають вирішальне значення для досягнення більш розумної, стійкої та інклюзивної Європи. Завдання смарт-спеціалізації полягає в [6]:

1. Розумній спеціалізації – підхід, який орієнтований на конкретне місце, спираючись на активи та ресурси, які доступні на території.
2. Розстановці пріоритетів – визначення та зосередження ресурсів на обмеженому наборі сфер (інноваційні пріоритети смарт-спеціалізацій).
3. Учасі – полягає в тому, що зацікавлені сторони з 4-х спіралей (державний сектор, приватний сектор, громадянське суспільства та наукові дослідження) залучалися протягом усього циклу впровадження смарт-спеціалізацій.

Основними стратегічними цілями є створення виробничих потужностей через стимулювання інновацій у всіх регіонах, забезпечуючи ефективне планування та фінансування регіонального розвитку.

В умовах війни в Україні реалізація смарт-спеціалізацій значно ускладнюється зважаючи на низку викликів, які зумовлені безпековими та економічними факторами. За даними Finance.ua – збитки української економіки складають близьку 88 млрд доларів, без урахування втрати житла, доступу до соціальних послуг [2]. Також визначимо, що війна призвела до значних руйнувань інфраструктурних об'єктів, втраті виробничих потужностей та зниженням економічної активності в багатьох регіонах України. Тож перед Україною постає складна задача, як адаптувати смарт-спеціалізацію в умовах війни та повоєнного відновлення.

Перш за все, необхідно провести детальний аналіз соціально-економічних та інноваційних рушійних сил для кожного регіону

(включаючи конкурентні переваги, можливості та слабкі місця), зважаючи на нові реалії та виклики, спричинені війною. Окрім того, варто врахувати участь бізнес-структур, державних органів, наукових установ та громадськості для визначення пріоритетних напрямків розвитку. До прикладу, один з проєктів інноваційного виробництва – індустріальний парк «Біла Церква». Координація між всіма ланками сприяла реалізації смарт-спеціалізацій на регіональному рівні (Київська область), формуючи основу для довгострокового економічного зростання. Окрім того, що малі та середні підприємства мають доступ до сучасних технологій, великої території, забезпечується створення нових робочих місць та залучення іноземних інвестицій.

Окрім цих механізмів варто й включити інтеграцію цифрових технологій. Як ми знаємо, Україна стрімко розвивається в сфері цифрової трансформації, що може також сприяти більш ефективному впровадженню смарт-спеціалізацій, забезпечуючи гнучкість та швидкість реагування на зміни в онлайн режимі. Також варто наголосити, що займатись розробкою таких проєктів варто вже зараз, зокрема почати підготовку заходів чи створенню планів з відновлення економіки в післявоєнних період, включаючи адаптацію найкращих світових практик впровадження смарт-спеціалізацій до українських реалій.

Зараз важливо створювати або об'єднувати центри регіональних інноваційних хабів для спільної роботи над інноваційними проєктами. Наприклад, створення онлайн інноваційного хабу у регіонах, де нині ведуться активні бойові дії (Донецька, Луганська, Запорізька, Харківська та Херсонська області) – долучаючи наукові установи, бізнес та місцеву владу. Такий проєкт допоможе зберегти інтелектуальний капітал та наукових потенціал регіонів, також допоможе в розвитку можливих стартапів на відновлення інфраструктури після завершення бойових дій, окрім того центр може займатись онлайн-підготовкою спеціалістів.

Додамо, що підготовка фахівців з управління інноваціями та підприємствами, допоможе в майбутньому ефективно працювати в умовах невизначеності та швидких змін. Такі спеціалісти можуть не тільки знайти роботу й зменшити кадрових голод, але й створити власний бізнес, наймаючи інших людей. До прикладу, такі спеціалісти можуть займатись підключення грантів чи залученням міжнародних фондів створюючи власний бізнес – набираючи команду і забезпечуючи тих, хто втратили власний бізнес роботою.

Таким чином, навіть попри надскладні умови, які спричинені війною, Україна має можливості для реалізації смарт-спеціалізацій шляхом адаптації підходів вже на нинішньому етапі, активізуючи співпрацю між усіма зацікавленими сторонами для забезпечення стійкого розвитку регіонів України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, реалізація смарт-спеціалізації є важливим інструментом сталого розвитку України, спрямованим на подолання економічних викликів і посилення інноваційного потенціалу регіонів. Використання регіональних переваг та залучення держави, бізнесу, науки й громадськості дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень і забезпечити економічне зростання. В умовах війни необхідно адаптувати стратегії розумної спеціалізації до нових реалій, включаючи аналіз конкурентних переваг регіонів та визначення пріоритетних напрямків розвитку для повоєнного відновлення України.

Важливу роль у цьому процесі відіграє створення нових проєктів, зокрема регіональних інноваційних хабів, які сприяють залученню інвестицій та розвитку підприємництва. Діджиталізація дозволяє забезпечити швидкість реагування та інтеграцію сучасних технологій у сферу регіонального розвитку. Важливим напрямком також є підготовка фахівців, здатних працювати в умовах невизначеності та змін, створюючи нові робочі місця та бізнеси.

Одним із перспективних рішень є онлайн-хаби для регіонів, що постраждали від бойових дій, які сприятимуть збереженню інтелектуального потенціалу. Запуск інноваційних проєктів уже зараз допоможе Україні швидше адаптуватися до післявоєнного відновлення та використати найкращі світові практики. А співпраця між усіма зацікавленими сторонами є ключем до успішного впровадження смарт-спеціалізації та розвитку регіонів.

Література

1. Баш А., Підоричева І. Смарт-спеціалізація промислових регіонів України: організаційно-економічний супровід. *Економіка промисловості*. 2024. № 2. С. 5–28.
2. Від війни в Україні найбільше постраждали дві галузі – дослідження. *Finance.ua*. URL: <https://news.finance.ua/ua/vid-viyny-v-ukraini-naybil-she-postrazhdaly-dvi-haluzi-doslidzhennya>.
3. Есманов О., Штика Ю., Линник М. Стратегії інноваційного розвитку територій і смарт-спеціалізація: сутність, особливості. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № (3 (12)). С. 13-18.
4. Мінняйленко І.В., Чорновол Н.С., Щур-Дунець О.І. Перспективи досягнення цілей сталого розвитку Європейського Союзу в економіці України у контексті євроінтеграції. *Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій*: матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 черв. 2023 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 324–326.
5. Олешко А. А., Шацька З. Я., Ровнягін О. В. Smart-спеціалізація України в перспективі післявоєнного відновлення економіки. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10286>
6. Inforegio - about S3 Smart Specialisation. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/s3-community-of-practice/about_en

References

1. Bash, A. and Pidorycheva, I. (2024), “Smart specialization of industrial regions of Ukraine: organizational and economic support”, *Ekonomika promyslovosti*, vol. 2, pp. 5–28.
2. The official site of Finance.ua. (2025), “Two industries have suffered the most from the war in Ukraine” – research, available at: <https://news.finance.ua/ua/vid-viyny-v-ukraini-naybil-she-postrazhdaly-dvi-haluzi-doslidzhennya>. (Accessed 14 May 2025).
3. Esmanov, O., Shtyka, Yu and Lynnyk, M. (2024), “Strategies for innovative development of territories and smart specialization: essence, features”, *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, vol. 3 (12), pp. 13–18.
4. Miniajlenko, I.V., Chornovol, N.S. and Schur-Dunets', O.I. (2023), “Prospects for Achieving the Sustainable Development Goals of the European Union in the Economy of Ukraine in the Context of European Integration”, *Stalyj rozvytok: vyklyky ta zahrozy v umovakh suchasnykh realij : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf.* [Sustainable development: challenges and threats in the conditions of modern realities: Materials of the International scientific and practical. Internet conf.], National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic, Poltava, Ukraine, pp. 324–326.
5. Oleshko, A. A., Shats'ka, Z. Ya. and Rovniahin, O. V. (2022), “Smart specialization of Ukraine in the perspective of post-war economic recovery”, *Efektyvna ekonomika*, [Online], vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10286> (Accessed 14 May 2025).
6. The official site of European Commission (2025), “Inforegio - about S3 Smart Specialisation”, available at: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/s3-community-of-practice/about_en (Accessed 14 May 2025).

Стаття надійшла до редакції 30.07.2025 р.